

УДК: 37.091.21:159.9

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-70-1-201-207>

Короткова Юлія Михайлівна,
доктор педагогічних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Маріуполь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2919-5545>

Ромашенко Вікторія Євгенівна,
кандидат педагогічних наук
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Маріуполь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8674-9535>

ОРГАНІЗАЦІЯ АДАПТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Статтю присвячено узагальненню теоретико-практичного досвіду адаптаційної роботи в закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Подано тлумачення понять «адаптація», «адаптація до навчання в закладі вищої освіти» у вітчизняній науковій думці, визначено особливості психологічної адаптації курсанта-першокурсника до нових умов навчання і служби, узагальнено досвід адаптаційної роботи в Донецькому юридичному інституті МВС України, запропоновано шляхи її покращення.

Ключові слова: адаптація; адаптація курсанта-першокурсника; заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання; методи й форми адаптаційної роботи.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми психологічної адаптації особистості до навчальної діяльності в закладі вищої освіти (далі – ЗВО) обумовлена тим, що студентська молодь через відомі соціально-економічні проблеми є однією з найменш соціально й психологічно захищених верств населення, хоча при цьому є носієм майбутнього інтелектуального потенціалу Української держави. Також актуальність зазначеної проблеми зумовлена й тим, що, за даними дослідників, показники психічного розвитку та психофізіологічного стану сучасних студентів мають виражену тенденцію до погіршення, яка виявляється у зниженні ефективності функціонування в них сенсорних і сенсомоторних систем, погіршенні пам'яті й уваги, підвищенні стомлюваності, зменшенні загальної ефективності вирішення навчальних завдань, зниженні показників мотивації навчальної діяльності.

Ще складнішою виявляється адаптація курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, адже специфічність умов їхнього навчання зумовлена наявністю служби як обов'язкового структурного елемента. Тобто вони одночасно мають адаптуватись і до службово-професійної, і до навчальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній психолого-педагогічній літературі щодо проблеми формування і розвитку адаптивних характеристик особистості висловлюють свої міркування О. Бондарчук, Н. Колизаєва, Т. Серета; загальні проблеми соціально-психологічної адаптації особистості розглядали Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Виготський, О. Леонтьєв; проблему адаптації студентів і молодих спеціалістів розробляли Л. Балабанова, Н. Коломінський, О. Мороз. У наукових дослідженнях Т. Алексєєвої, Н. Герасимової,

В. Демченка, В. Скрипник, І. Соколової значна увага приділяється питанню адаптації студентів до умов навчання у закладі вищої освіти; взаємозалежність між розвитком особистості й адаптацією її до навчально-пізнавальної діяльності досліджували К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, І. Бех, О. Киричук; проблему саморегуляції особистості, ставлення до діяльності та її самооцінки порушували у своїх наукових працях А. Бодальов, І. Кон, Я. Міславський, І. Чеснокова тощо. Утім недостатньою є кількість праць, які були б присвячені узагальненню досвіду організації адаптаційної роботи в закладі вищої освіти системи МВС та подавали методичні рекомендації щодо його вдосконалення.

Формування мети статті. З огляду на вищезазначене, метою статті є висвітлення психолого-педагогічних аспектів проблеми адаптації курсантів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та визначення шляхів удосконалення цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел показав, що поняття «адаптація» трактується науковцями неоднозначно. Зокрема, Н. Багачкіна говорить про адаптацію як процес пристосування особистості до нових для неї умов; адаптацію як наслідок процесу пристосування; і нарешті, адаптацію як механізм, що забезпечує процеси соціалізації [1]. Н. Агаджанян розглядає поняття «адаптація» як універсальне явище й тлумачить його як пристосувальну діяльність [2]. С. Гапонова розуміє адаптацію як стан організму, коли внутрішній інформаційний стан максимально співзвучний інформаційному стану ситуації. Наголошується на такій особливості організму в процесі адаптації, як мінімізація реакцій на мінливі умови середовища [3]. А. Фурман [4] трактує поняття «адаптація» як процес і результат. Водночас адаптацію як процес визначає терміном «адаптивність». В. Петленко [5] термін «адаптація» тлумачить як процес пристосування до змін навколишнього середовища, а «адаптивність» – як рівень здатності до пристосування людини у складних умовах.

Цікавими є погляди Г. Балла, який розглядає адаптацію як активний процес пристосування до соціального середовища, спрямований на збереження і формування оптимального балансу між особою, її внутрішнім станом і навколишнім середовищем тут і тепер та з перспективою майбутнього. Успішність адаптації, на думку науковця, залежить не стільки від особливостей та об'єктивних властивостей ситуації, скільки від особливостей та наявності індивідуальних ресурсів, адекватності й ефективності стратегій їхнього застосування: здатність до адаптації є водночас інстинктом власне життя та набутими навичками [6, с. 92].

Найбільш повним та вдалим, на наш погляд, є визначення адаптації М. Корольчука: адаптація – це активна системна відповідь функцій організму, що спрямована на підтримку гомеостазу та створення адекватної врегульованої програми; відповіді з мінімальними реакціями на умови, що постійно змінюються; умови діяльності, в основі якої лежать п'ять основних компонентів: енергетичний, сенсорний, операційний, ефекторний та активаційний [7].

Стосовно адаптації до навчання в закладі вищої освіти, то нам імпонує визначення В. Демченко, яка стверджує, що адаптація студентів до закладу вищої освіти – це складний багатоплановий психолого-педагогічний процес, який включає не тільки пристосування особистості до умов ЗВО як до тимчасового специфічного середовища (до нових методів навчання і норм студентського колективу), але й входження у спеціальність (оволодіння нормами й функціями своєї майбутньої професійної діяльності), що у значній мірі визначає формування їхніх ідеалів, цінностей, особистісних якостей, а також професійний успіх у майбутньому [8]. Подібною думки дотримується і українська вчена Л. Литвинова, яка слушно зазначає, що індивідуальний рівень адаптованості суб'єкта до оволодіння новою життєвою ситуацією постає одним із вагомих чинників становлення і розвитку здатності до ефективного виконання навчально-професійної діяльності, особливостей її перебігу й результативності [9].

З поданих визначень стає очевидним, що процес адаптації до нових умов навчання і служби є досить складним і тривалим. Службова діяльність майбутніх офіцерів пов'язана з

високим рівнем фізичної та психоемоційної напруженості, що викликають різноманітні стресофактори. Труднощі під час виконання навчально-службових обов'язків, складність, а іноді й екстремальність умов виконання завдань професійної діяльності вимагають значної напруги фізичних і психічних сил. Крім того, обмаль часу на спілкування з рідними та друзями, необхідність відмови від деяких потреб та бажань негативно впливають на ефективність навчально-службової діяльності [10].

У процесі психологічної адаптації курсантів спостерігається трансформація різних аспектів цілісної системи міжособистісних відносин у навчальному колективі, має місце процес зміни психологічного стереотипу поведінки, їхньої «Я-концепції», що постає певним індикатором внутрішньоособистісної перебудови особистості.

Проаналізувавши наукові джерела [11; 12; 13], ми до загального змісту адаптації курсантів відносимо такі аспекти.

1. Соціально-психологічний аспект, який стосується певної зміни соціальної ролі курсанта, його потреб і системи ціннісних орієнтацій, трансформації регуляційних механізмів поведінки, засвоєння нових норм та традицій.

2. Психологічний аспект, що передбачає значну перебудову когнітивних процесів – мислення і мовлення курсанта, різке зростання функцій уваги, пам'яті, збільшення емоційного напруження, посилення процесу формування особистості.

3. Діяльнісний аспект, який полягає у пристосуванні курсантів до нових психофізіологічних та інформаційно-навчальних навантажень.

4. Фізіологічний аспект, що стосується змін у розпорядку дня, збільшення фізичних навантажень, зменшення часу для сну тощо.

Цілком зрозуміло, що особливій уваги, турботи і допомоги потребують курсанти-першокурсники. Це обумовлено тим, що умови життя і навчання у ЗВО різко відрізняються від шкільних. Відбувається перехід від прямої опіки шкільних педагогів і батьків до статусу відносно самостійності, методи й форми навчання у ЗВО досить відрізняються від шкільних, зростає частка самостійної роботи курсанта, а, відповідно, і його відповідальність за результати навчальної діяльності. З огляду на це, надзвичайно важливо в перші ж дні навчання розкрити перед першокурсниками зміст усіх труднощів, ілюзій, особливостей, з якими вони можуть зіткнутися. Потрібно навчити вчорашнього школяра самостійно навчатися, конспектувати лекції, готуватися до практичних занять, працювати з першоджерелами, з великими масивами інформації, довідниками, словниками, хрестоматіями.

У Донецькому юридичному інституті МВС України професорсько-викладацький та офіцерський склад використовують такі методи й форми роботи з курсантами, які сприяють їхній більш легкій адаптації:

- настановчі лекції, на яких викладачі роз'яснюють курсантам особливості навчання у виші, структуру своєї дисципліни, систему оцінювання тощо;

- організацію та керівництво самостійною навчальною роботою курсантів, яку проводять курсові офіцери спільно з викладачами. До кожної навчальної дисципліни викладачем готується список завдань для самостійного опрацювання (творчі завдання, конспектування навчального матеріалу, підготовка проєктів тощо), курсові офіцери слідкують за своєчасним виконанням кожного завдання під час самостійної підготовки курсантів.

Значні можливості для пришвидшення і зменшення болісності адаптації, підвищення якості навчання курсанта-першокурсника містить модульно-рейтингова система, яка дає змогу систематично контролювати й оцінювати хід навчання, своєчасно коригувати упущення і відхилення, підтримувати рівномірне напруження зусиль протягом семестру, уникати стресів і перенапружень під час першої сесії.

Оскільки Донецький юридичний інститут є закладом вищої освіти зі специфічними умовами навчання і курсанти першого курсу тут проживають у відриві від сім'ї, тому курсові офіцери допомагають їм у налагодженні побуту, виробленні оптимального режиму

навчання і відпочинку. З перших днів занять у Донецькому юридичному інституті курсовими офіцерами проводиться роз'яснювальна та інформаційна робота, організовується психолого-медична допомога, прищеплюються першокурсникам норми здорового способу життя. Особлива увага також приділяється харчуванню, санітарно-гігієнічним умовам, розпорядку дня тощо.

Для швидкої й оптимальної адаптації студента у ЗВО тому, хто цим займається (куратор, декан, його заступники тощо), важливо знати умови життя, інтереси, плани на перспективу першокурсника, мотиви вибору спеціальності, рівень самооцінки, здатність свідомого регулювання поведінки, здібності, схильності, життєвий досвід тощо. У Донецькому юридичному інституті штатними психологами проводяться різноманітні опитування, анкетування, бесіди та тренінги з курсантами, результати яких допомагають корегувати виховний процес та виявити проблеми адаптаційного характеру.

Окрім цього, у роботі відділення психологічного забезпечення Донецького юридичного інституту важливу роль відіграє формування згуртованого колективу курсантів, відчуття єдності, ефективної взаємодії та подолання емоційного напруження, сором'язливості. З цією метою з курсантами проводиться серія командоутворюючих тренінгових занять, бесід, інформаційних діалогів, що дозволяють курсантам зрозуміти, що таке команда, спільний розподіл обов'язків, як створити й підтримувати командний дух, працювати на досягнення спільної мети. Під час проведення різноманітних заходів психологи ДЮІ використовують інтерактивні методи роботи, різноманітні динамічні вправи, спрямовані на долання перешкод тощо. Така робота дозволяє створювати ситуації знайомства, ефективного міжособистісного спілкування, позитивного налаштування на насичену роботу, сприяє зменшенню емоційного напруження, подолання дискомфорту під час табірних зборів та виникненню перших ознак здорових, успішних колективів.

До того ж серед курсантів психологом постійно проводяться анкетування з метою виявлення міжособистісних стосунків у колективі, заходи щодо профілактики булінгу, застосовуються тестові методики на виявлення індивідуальних особливостей курсантів та їхніх адаптаційних можливостей.

Для підняття патріотичного духу курсантів, розуміння ними важливості обраної професії, виховання почуття єдності, відчуття того, що інститут – це одна велика родина, курсовими офіцерами ДЮІ проводяться лекції-бесіди на такі теми: «Державний гімн України. Гімн Донецького юридичного інституту»; «Історія виникнення та розвитку Донецького юридичного інституту»; «День гідності та свободи». Курсанти активно залучаються до спільної роботи: підготовки наукових проєктів із навчальних дисциплін у межах роботи наукових гуртків кафедр; роботи над проєктами для проведення профорієнтаційних заходів; підготовки творчих виступів на Дебют першокурсника. Усі ці заходи сприяють згуртуванню курсантського колективу та кращій адаптації до нових умов навчання і служби.

Для успішної адаптації курсантів, формування курсантського колективу та управління його становленням важливим аспектом є рівень культури й обізнаності в цьому питанні науково-педагогічних працівників і керівництва ЗВО. Досить слушними є рекомендації для викладачів і курсових офіцерів, підготовлені психологом відділення психологічного забезпечення відділу кадрового забезпечення факультету № 2 ДЮІ О. Рингач. На думку фахівця, для поліпшення процесу адаптації курсантів першого курсу професорсько-викладацькому складу потрібно: постійно демонструвати особистий приклад у колективах курсантів; урахувати індивідуально-психологічні особливості курсантів, їхній рівень навчальних та фізичних здібностей; під час спілкування зі співрозмовником зберігати на обличчі приємний вираз, легку посмішку; використовувати метод «позитивності та підтримки», адже вдало сказане «добре слово» підвищує самопочуття, настрій і активність людини; використовувати комунікаційний прийом «Золоті слова» (невелике перебільшення будь-яких позитивних сторін людини, комплімент); налагоджувати клімат-спілкування, усунути власну нервозність, роздратованість; концентрувати увагу на потенційних можливостях, рішеннях, перспективах, а не на проблемах; висловлювати думки позитивно; залу-

чати курсантів до громадського життя інституту у відділах ради курсантського самоврядування, участі в семінарах, тренінгах, спортивних заходах.

На нашу думку, слушно було б проводити заходи з підготовки науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти до забезпечення процесу адаптації курсантів та студентів першого року навчання: тематичні лекції, бесіди, тренінги тощо. Напередодні початку нового навчального року бажано було б проводити серію методичних семінарів-тренінгів із викладачами з питань особливостей адаптаційного періоду курсантів / студентів, особливо для викладачів, які не мають достатнього педагогічного досвіду. Тут можна вирішувати різноманітні педагогічні ситуації, наприклад: «Уявіть, що Ви помітили, як один з курсантів постійно сидить один за партою, з ним ніхто не спілкується, людина перебуває явно в пригніченому стані. Які Ваші дії?», або «Курсанти одного із взводів прийшли не підготовленими до семінарського заняття. Як Ви будете вирішувати проблему?».

Значну роль під час процесу адаптації відіграє процес самоврядування. Активне наставництво зі сторони курсантів старших курсів допомагає курсантам-першокурсникам освоїтися в нових умовах, краще справлятися з побутовими труднощами та адаптуватися до фізичних навантажень. Для цього можна проводити дружні зустрічі, чаювання, залучати курсантів-старшокурсників до часткового проведення занять, організовувати наставництво в побутових питаннях тощо.

Згідно з опитуванням самих курсантів щодо шляхів поліпшення процесу адаптації, були зазначені такі: наявність релаксійної кімнати, де курсант міг би отримати сеанс ароматерапії, застосувати аудіовізуальні ефекти (шум джерела, океану, шелестіння дерев, спів птахів тощо), відчутти аеронізацію повітряного середовища, зняти нервово-м'язове напруження за допомогою масажної подушки або крісла, застосувати техніку свідомого контролю дихання для зменшення відчуття тривоги та загальної релаксації.

Визнаючи багатофакторну детермінанту адаптації першокурсників до навчально-виховного середовища, необхідно наголосити й на ролі співпраці всіх учасників навчально-виховного процесу, оскільки допомога студенту / курсанту повинна здійснюватися на основі тісної взаємодії всіх підрозділів закладу освіти: кураторів, курсових офіцерів, викладачів, психолога, студентського самоврядування. З цією метою слушно було б проводити спільні заходи, спрямовані на взаємодію, взаємопідтримку, згуртування колективу, конструктивне спілкування, створення сприятливого клімату в колективі. Одним із таких заходів може бути проведення web-квесту. Наприклад, можна створити декілька груп, у складі яких обов'язково разом із курсантами будуть викладачі, куратори, курсові офіцери та представники керівництва. Кожна група отримує своє проблемне завдання, а також набір вебресурсів, з якими вони будуть працювати, як результат – потрібно створити створити новий вебпродукт (вебсайт, відеоролик, проект тощо).

Web-квест також може бути спрямований на пошук інформації, розкриття таємниці тощо. У такому випадку учасникам потрібно відгадувати загадки, шукати паролі, відповіді, які в кінцевому результаті приведуть переможців до заслуженої винагороди.

Такі види діяльності дозволяють курсантам проявити себе, установити більш довірливі стосунки з викладачами та керівництвом.

Досить цікавою і дієвою, на наш погляд, є техніка «Коло». Коло – це зібрання людей для обговорення складних питань, проблем в атмосфері взаємоповаги й турботи згідно з певними правилами. Коло – це дуже ефективний підхід, що сприяє залученню до вирішення проблеми всіх зацікавлених осіб та забезпечує їхню активну участь в обговоренні ситуації та прийнятті рішень. Головною особливістю «Коло» є те, що кожен з учасників має можливість висловити власну точку зору та бути почутим іншими членами зібрання.

Задля кращої адаптації курсантів можна організовувати «Коло-знайомство», «Коло вирішення проблемних питань», «Коло вирішення педагогічних ситуацій стосовно курсантського життя» тощо.

Висновки. Отже, процес адаптації курсантів до нових умов життя і служби є досить складним і тривалим, оскільки відбуваються суттєві зміни на багатьох рівнях: зміни соціальної ролі курсанта, його потреб і системи ціннісних орієнтацій, значна перебудова когнітивних процесів, різке зростання функцій уваги, пам'яті, збільшення емоційного напру-

ження, зміни у розпорядку дня, збільшення фізичних навантажень, зменшення часу для сну та багато інших. Задля допомоги курсантам-першокурсникам якнайлегше адаптуватися до нових умов навчання і служби варто застосовувати як традиційні, так й інноваційні методики, координувати роботу в цьому напрямі всіх учасників навчально-виховного процесу (викладачі, офіцери, психолог, куратор, керівний склад того чи іншого підрозділу), а також піклуватися про відповідну підготовку офіцерського та професорсько-викладацького складу до здійснення ними адаптаційної роботи в закладі зі специфічними умовами навчання.

До перспектив подальших розвідок у цьому напрямі відносимо розробку системи адаптаційної роботи в закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання із застосуванням інноваційних методів і форм роботи.

Список використаних джерел

1. Багачкина Н. А. Учет индивидуальных стилей обучения студентов как основа успешной адаптации при организации учебной деятельности. *Вопросы биологии, экологии и методики обучения* : сборник научных статей. Саратов : Изд-ство Саратов. пед. ин-та, 2000. Вып. 3. С. 108–110.
2. Агаджанян Н. А., Полатайко Ю. А. Экология, здоровье, спорт. Ивано-Франковск : Плай, 2002. 256 с.
3. Гапонова С. А. Особенности адаптации студентов вузов в процессе обучения. *Психологический журнал*. 1994. № 3. С. 9–12.
4. Фурман А. В. Психодіагностика особистісної адаптованості. Київ : Екон. думка, 2000. 268 с.
5. Петленко В. А. Основы валеологии. Киев : Олимп. л-ра, 1998. 317 с.
6. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности. *Вопросы психологии*. 1989. № 1. С. 92–100.
7. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2003. 400 с.
8. Демченко В. А. Самосвідомість як фактор психологічної адаптації першокурсників до навчальної діяльності : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Харків, 2006. 19 с.
9. Литвинова Л. В. Психологічні механізми подолання дезадаптаційних переживань студентів-першокурсників : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2004. 17 с.
10. Глова Л. А. Оптимізація соціально-психологічної адаптації курсантів як важливий етап їх підготовки до діяльності в особливих умовах. *Вісник Національного університету оборони України*. № 6 (25). Київ, 2011. С. 158–160.
11. Рудов Б. А. Адаптація курсантів молодших курсів до навчання у вищому військовому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2002. 202 с.
12. Сантросян К. О. Психологические вопросы адаптации студентов к высшей школе. Ереван, 1981. 189 с.
13. Соколова И. М. Методы исследования адаптации студентов. Харьков : ХМУ, 2001. 276 с.

References

1. Bagachkina, N. A. (2000). Uchet individual'nyh stilej obucheniya studentov kak osnova uspehnoj adaptacii pri organizacii uchebnoj deyatel'nosti. *Voprosy biologii, ekologii i metodiki obucheniya: sbornik nauchnyh statej* [Accounting for individual student learning styles as the basis for successful adaptation in the organization of educational activities. Questions of biology, ecology and teaching methods]. Saratov: Izd-stvo Sarat. ped. in-ta. Vyp. 3. S. 108-110. [in Russian].
2. Agadzhanian, N. A., Polatajko, YU. A. (2002). *Ekologiya, zdorov'e, sport*. [Ecology, health, sport]. Ivano-Frankovsk : Plaj. 256 s. [in Russian].
3. Gaponova, S. A. (1994). Osobennosti adaptacii studentov vuzov v processe obucheniya. *Psichologicheskij zhurnal*. [Features of the adaptation of university students in the learning process. Psychological Journal]. № 3. S. 9–12. [in Russian].
4. Furman, A. V. (2000). *Psykhodiahnostyka osobystisnoi adaptovanosti*. [Psychodiagnostics of special adaptability]. Kyiv : Ekon. dumka. 268 s. [in Ukrainian].
5. Petlenko, V. A. (1998). *Osnovy valeologii*. [Fundamentals of Valeology]. Kiev : Olimp l-ra. 317 s. [in Russian].

6. Ball, G. A. (1989). Ponyatie adaptatsii i ego znachenie dlya psihologii lichnosti. Voprosy psihologii. [The concept of adaptation and its significance for personality psychology. Psychology issues.]. № 1. S. 92–100. [in Russian].
7. Korolchuk, M. S. (2003). Psykhofiziologhiia diialnosti: pidruchnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv. [Psychophysiology of activity: a textbook for students of higher education]. Kyiv : Elha, Nika-Tsentr. 400 s. [in Ukrainian].
8. Demchenko, V. A. (2006). Samosvidomist yak faktor psykhologichnoi adaptatsii pershokursnykiv do navchalnoi diialnosti [Self-consciousness as a factor of psychological adaptation of freshmen to educational activity] : avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.07. Kharkov. 19 s. [in Ukrainian].
9. Lytvynova, L. V. (2004). Psykhologichni mekhanizmy podolannia dezadaptatsiinykh perezhyvvan studentiv-pershokursnykiv [Psychological mechanisms of overcoming maladaptation experiences of first-year students] : avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.07. Kyiv. 17 s. [in Ukrainian].
10. Hlova, L. A. (2011). Optymizatsiia sotsialno-psykhologichnoi adaptatsii kursantiv yak vazhlyvyi etap yikh pidhotovky do diialnosti v osoblyvykh umovakh. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*. [Optimization of social and psychological adaptation of cadets as an important stage of their preparation for activity in special conditions. Bulletin of the National University of Defense of Ukraine]. № 6 (25). Kyiv. [in Ukrainian].
11. Rudov, B. A. (2002). Adaptatsiia kursantiv molodshykh kursiv do navchannia u vyshchomu viiskovomu navchalnomu zakladi [Adaptation of junior cadets to study at a higher military educational institution]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi. 202 s. [in Ukrainian].
12. Santrosyan, K. O. (1981). Psihologicheskie voprosy adaptatsii studentov k vyshej shkole. [Psychological issues of students' adaptation to higher education]. Erevan. 189 s. [in Russian].
13. Sokolova, I. M. (2001). Metody issledovaniya adaptatsii studentov. [Methods of studying the adaptation of students]. Har'kov : HMU. 276 s. [in Russian].

Korotkova Yuliia,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Mariupol)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6930-9730>

Romashenko Viktoriia,

PhD in Pedagogical
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Mariupol)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8674-9535>

ORGANIZATION OF ADAPTATION WORK IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION WITH SPECIFIC LEARNING CONDITIONS

The article is devoted to generalization of theoretical and practical experience of adaptation work in a higher education institution with specific learning conditions. The explanation of the concepts “adaptation” and “adaptation to higher education” in the national scientific thought are given. The main difficulties of adapting the first-year cadets to the new conditions of study and service are identified. The main difficulties of adaptation include: changing the social role of the cadet, his needs and systems of values, significant restructuring of cognitive processes, sharp increase of functions of attention, memory, increase of emotional tension, change in a daily schedule, increase of physical activities, decrease of time for a dream and many others. The experience of adaptation work in the Donetsk Law Institute of the MIA of Ukraine is generalized and some ways to improve it are suggested: application of both traditional and innovative methods, coordination of work in this direction of all participants of the educational process (teachers, officers, psychologist, curator, managerial staff of any unit), the organization of appropriate training of officers and professors so they can carry out adaptation work.

Key words: adaptation; first-year cadet’s adaptation; higher educational institution with specific learning conditions; methods and forms of adaptation work.

Надійшла до редколегії 12.02.2020